

CAŁOPALENIE

*koncert
pamięci naszych żydowskich sąsiadów
w 80-lecie zakończenia II wojny światowej*

Przypadające w 2025 r. 80-lecie zakończenia II wojny światowej jest okazją do **przypomnienia ofiar Zagłady**. Kilka milionów polskich Żydów straciło życie w gettach, obozach śmierci, transportach, w walkach powstańczych, w mundurach polskich sił zbrojnych. Straciliśmy w ciągu 5 lat wojny wielu żydowskich sąsiadów, znajomych, współpracowników, ludzi nauki i kultury. **Wraz z ich odejściem zmienił się krajobraz tysięcy polskich miast, miasteczek i wsi, odeszły zwyczaje, stroje, język, kultura.**

Dziś, po wielu latach, pamięć o żydowskich mieszkańcach Polski przywracana jest zazwyczaj w oparciu o żydowski folklor, kuchnię i humor. **Nasza propozycja zmierza zdecydowanie dalej i głębiej: abyśmy w polskiej kulturze poszukali fundamentów wspólnych z kulturą żydowską, zaś w polskiej poezji odnaleźli refleksję na temat Zagłady.**

Pragniemy zatem zaproponować Państwu koncert **CAŁOPALENIE**, poświęcony pamięci naszych żydowskich sąsiadów. Na jego program składają się dzieła chóralne, oparte na **tekstach starotestamentowych**, w większości w polskich tłumaczeniach i opracowaniach. Ponadto zaprezentowane zostaną dwa **utwory, skomponowane specjalnie do tego programu do powojennych wierszy polskich poetów**, prezentujących ważną refleksję na temat do Zagłady. Uzupełnieniem będą 2-3 utwory na skrzypce solo.

Razem stworzy to czytelną **oś dramaturgiczną koncertu**, skoncentrowaną wokół podstawowych ludzkich odruchów i emocji: **NIEWOLI, STRATY, ROZPACZY, GNIEWU, CIERPIENIA, OFIARY.**

Wykonawcy:

Chór Kameralny Collegium Musicum Uniwersytetu Warszawskiego

Grzegorz Lalek – skrzypce

Andrzej Borzym junior – dyrygent

Wyjątkowość programu CAŁOPALENIE wynika także z syntetycznego łączenia wielu wątków i tradycji kultury.

Klasyczny chór mieszany i skrzypce solo to zestawienie najbardziej uniwersalnego instrumentu – ludzkiego głosu, z instrumentem o wyjątkowo plastycznej barwie i łatwości w przekazywaniu nastrojów. Jednocześnie jest to nawiązanie do tradycji żydowskiej – zarówno starotestamentowej (chór), jak i aszkenazyjskiej (skrzypce).

To także program, w którym główna rola przypada polskiemu tekstowi. Są to przede wszystkim psalmy w przekładach Jana Kochanowskiego i Mikołaja Reja, specjalnie wybrane i ułożone w dramaturgiczną klamrę. Autorami współczesnych wierszy są Stanisław Swen Czachorowski (1920-1994), awangardowy poeta z kręgu Mirona Białoszewskiego, oraz Grzegorz Białkowski (1932-1989), poeta, fizyk i filozof, rektor UW i opozycjonista.

Uniwersalny jest wymiar religijny programu, sięgającego do źródeł wspólnych dla judaizmu i chrześcijaństwa. Obok psalmów pojawiają się też fragmenty innych ksiąg Starego Testamentu (Księga Jeremiasza, II Księga Samuela, Księga Lamentacji). Z kolei w obu współczesnych wierszach znajdziemy nawiązania do Księgi Daniela i Księgi Wyjścia.

Program CAŁOPALENIE może być wykonywany w wielu rodzajach wewnątrz: zarówno w salach koncertowych i widowiskowych, w których kluczowe znaczenie będzie miała narracja koncertu, jaki też – dzięki jednoznacznie religijnemu i ekumenicznemu charakterowi – w kościołach. Szczególnym miejscem są zachowane w polskich miastach synagogi, zarówno te będące wciąż miejscami kultu, jak i przekształcone w muzea czy ośrodki kultury.

Nadchodzący 2025 rok przynosi wiele ważnych okazji do prezentacji tego programu:

27 stycznia – Międzynarodowy Dzień Pamięci o Ofiarach Holokaustu, zarazem 80. rocznica uwolnienia więźniów niemieckiego obozu zagłady Auschwitz-Birkenau.

19 kwietnia – 82. rocznica wybuchu Powstania w Getcie Warszawskim.

8 maja – 80. rocznica zakończenia II wojny światowej.

Sierpień/listopad – 85. rocznica utworzenia przez okupantów dzielnic żydowskich w większości miast w okupowanej Polsce.

Ponadto prezentacja programu CAŁOPALENIE możliwa jest przy okazji wielu rocznic i wydarzeń lokalnych, związanych z przebiegiem wojny i historią lokalnej społeczności żydowskiej oraz potrzebą upamiętnienia ofiar Zagłady.

Ze względu na użycie ważnych tekstów polskiej kultury interesująca jest perspektywa wykonania tego programu podczas wydarzeń o charakterze literackim i poetyckim.

Koncert przewidziany jest na ok. 55-60 minut – może być uzupełniony o słowo wstępne lub materiał literacki w wykonaniu aktora. Może też stanowić część dłuższego wydarzenia o charakterze oficjalnym.

Program koncertu

Zastrzegamy możliwość zmian

BŁAGANIE

Wacław z Szamotuł (1524-1560) *Nakłoń, Panie, ku mnie ucho Twoje*

*Nakłoń, Panie, ku mnie ucho Twoje,
Wysłuchaj żałosne prośby moje.
Abowiem nędzny i utrapiony
Jestem prawie zewsząd opuszczony.
Racz być strażem dusze mojej,
Wszakem ja w opiece Twojej,
A wyswobodź sługę swego,
Boże moj, w Tobie ufającego.
Racz mi być, moj Panie, miłościwy,
K Tobie wołam zawsze, pokim żywy.
Rozwesel mie, Boże moj, w radości,
K Tobie wołam głosem mym w żałości,
Gdyż Cię wiem być Boga tego,
Tak barzo miłosiernego.
Przyjmi-ż prośby sługi swego,
Boże moj, k Tobie wołającego.*

(Psalm 86 w przekładzie Mikołaja Reja)

NIEWOLA

Mikołaj Gomółka (ok.1535-po 1591) *Siedząc po niskich brzegach babilońskiej wody*

*Siedząc po niskich brzegach babilońskiej wody,
A na piękne syońskie wspominając grody,
Co nam inszego czynić jedno płakać smutnie,
Powieszawszy po wierzbach niepotrzebne lutnie?
Lecz poganin niebacznym w tej naszej żałobie,
Przedsię piosnkę Syońską każe śpiewać sobie.
Przebóg! jako to ma być, aby pieśni pańskich
Głos kiedy miał być słyszany w krainach pogańskich.*

(Psalm 137 w przekładzie Jana Kochanowskiego)

PIEŚŃ

Utwór na skrzypce solo – w trakcie ustalania

synku
paluszki ci zmarły
daj rączkę z głębi pieca
ten płomień
jest zbyt nagły
byś zimna nie czuł
synku
sandalek twój
tak zniecka
tup tup w popiół
że tylko
wzniósłeś z ognia nóżkę
synku zgubiłeś palemkę
do jakichś ty
dymów się dostał
mamo
cytryny porodów płoną
pęka skwaśniałe mleko
dwie cegły rozbitej twarzy
popioły oczą kolebią
mamo jest we mnie flek znoszony
i dno już poszarpane
w głowie klekocze patyk suchy
na słupie serca
chodzi kamień
siostrzyczko
co to fuga?
jak długo uśmiech się pali?
drogi
fuga
jest skrzypce poza kraty
chwilkę tylko
przez czerwoniutki koralik
siostrzyczko
co jest
pod tą kolebką w chmurze?
braciszku
stoły wierzbowe
siostrzyczko
smutne są moje nogi
zbyt ciężki gnat mam w oczach
czas już nie łączy mnie z czasem
a przestrzeń
goleń do wychodka
wędrują cywilizacje
ze słuchawkami
do nas
wędruje
z pieca
bezustanna
drabina nowa
wędruje stopa świata
i wszy
wędrują przez komin
na wniebowzięcie
z ognia

LAMENT

Mikołaj Zieleński (XVI/XVII w.)

Vox in Rama

*Vox in Rama audita est
ploratus et ululatus,
Rachel plorans filios suos,
et noluit consolari, quia non sunt.*

(Mt 2:18 za Jer 31:15, Vulgata)

*Krzyk usłyszano w Rama, płacz i jęk wielki.
Rachel opłakuje swe dzieci
i nie chce utulić się w żalu,
bo ich już nie ma.
(Biblia Tysiąclecia)*

ROZPACZ

Heinrich Ignaz Franz von Biber (1644-1704)

Passacaglia g-moll

LAMENT

Thomas Tomkins (1572-1656)

When David heard

*When David heard that Absalom was slain
He went up into his chamber over the gate and wept
And thus he said:
O, my son, my son!
O, Absalom my son
Would God I had died for thee!*

(II Sam 18:33, King James Bible)

*[Gdy Dawid usłyszał, że Absalom został zgładzony,
udał się do górnego pomieszczenia bramy i płakał.
Chodząc, tak mówił: Synu mój, Absalomie!
Absalomie, synu mój, synu mój!
Obym ja umarł zamiast ciebie!
Absalomie, mój synu, mój synu!
(Biblia Tysiąclecia)*

CIERPIENIE

Giovanni Croce (1557-1609)

O vos omnes

*O vos omnes qui transitis per viam:
attendite et videte si est dolor sicut dolor meus.*

(Lm 1:12, Vulgata)

*Wszyscy, co drogą zdążacie, przyjrzyjcie się, patrzcie, czy jest
boleść podobna do tej, co mnie przytłacza.
(Biblia Tysiąclecia)*

GNIEW

Henry Purcell (1659-1695) *Lord, how long wilt Thou be angry*

*Lord, how long wilt Thou be angry,
shall Thy jealousy burn like fire forever?
O, remember not our old sins,
but have mercy upon us, and that soon,
for we are come to great misery.
Help us, O God of our Salvation,
for the glory of Thy Name.
O deliver us, and be merciful
unto our sins, for Thy Name's sake.
So we that are Thy people
and the sheep of Thy pasture
shall give Thee thanks forever,
and will alway be shewing forth Thy praise
from one generation to another.*

(Psalm 79:5,8,9,13, Church of England 1662 Book of Common Prayer)

*Dokądże, Panie? Czy wiecznie będziesz się gniewał?
Czy Twoja zapalczliwość będzie gorzeć jak ogień?
Nie pamiętaj o winach przodków ze szkodą dla nas,
niech rychło wyjdzie ku nam miłosierdzie Twoje:
bo bardzo jesteśmy nieszczęśliwi.
Wspomóż nas, Boże zbawienia naszego,
dla chwały Twego imienia, i wyzwól nas,
i odpuść nasze grzechy dla imienia Twego.
My zaś, lud Twój i owce Twej trzody,
będziemy Cię sławić na wieki;
i przez pokolenia głosić Twoją chwałę.
(Biblia Tysiąclecia)*

MODLITWA

Mikołaj Gomółka (ok.1535-po 1591) *Pana ja wzywać będę*

*Pana ja wzywać będę, dokądem żywy,
A On w uszy swe przyjmie mój głos płaczliwy.
Do Tegom się ja uciekł czasu trudności,
Do Tegom ręce ściągał w nocne ciemności.
Dusza na ten czas ani cieszyć się dała,
Ale do Pana tylko z płaczem wzdychała;
Woławszy, narzekawszy głosu nie zostaje;
Sen, troski widząc, indziej skrzydła podaje.*

(Psalm 77 w przekładzie Jana Kochanowskiego)

Andrzej Borzym junior (*1979)
Całopalenie (sł. Grzegorz Białkowski)

*jak drzwi pieca otwieram płonące powieki
samotny
pokornie siedząc w cieniu ognia
płomień jak czołg wpełza na mnie leniwie
otwiera we mnie bajora wrzącej krwi*

*o ludzie! spójrzcie ja też kocham!
ja myślę ja chcę ja tęsknię*

*o spójrzcie jak we mnie płoną
pola zaorane
zalane wodą ryżowiska
płoną żyta kukurydze kaktusy jabłonie
płonie we mnie bruk ulic wolnych
od dymu od łomotu butów
płonie gwar pomieszanych języków
uśmiech kołysek i spokój cmentarzy
płoną uderzenia młota i migot igły*

*karty poematów obracają się w popiół rozmywają tęcze malowideł
płocze taniec marmurowych orszaków
pękają wulkaniczne tablice na których widniało
dziesięć rzędów liter
ze zmaconego nieba żar odkrusza gwiazdy
niby spalone liście a zapisane w nich prawo
płonie jak śmieć
wydane łapczywym pyskom płomieni*

*o ludzie
ja pragnę*

*w huczącej myśli widzę gmach
cały z płomienia
poznaję
każde z opuszczonych mieszkań
każdy równo ułożony kamień który się rozpala
jak odlatujący meteor*

*u progu staje świat w całunach dymu
poznaję
to on to on
krzyk jego rozsadza uszy
blask jego przekracza wzrok
głód jego kąsa wszystkie skały*

*wietrze rozwiej mnie
płonący liść
o prawie ludzkim kształcie*

*mój popiół
na wasze głowy*

Andrzej Borzym junior – dyrygent, kompozytor i aranżer, absolwent Dyrygentury Symfoniczno-Operowej w warszawskiej AMFC w klasie prof. Ryszarda Dudka; studiował także kompozycję w klasie prof. Zbigniewa Bagińskiego. Swoje umiejętności dyrygenckie doskonalił m.in. na kursie prowadzonym przez Sir Colina Davisa w Hochschule für Musik w Dreźnie. Jeszcze jako student współpracował z Wydziałem Wokalno-Aktorskim macierzystej uczelni, prowadząc m.in. przedstawienia operowe J. Haydna, W.A. Mozarta i J. Straussa.

Od początku swojej drogi zawodowej związany jest mocno z chóralistyką. Jest założycielem (2009), kierownikiem i wokalistą Kwartetu Wokalnego *Tempus*, specjalizującego się w muzyce dawnej. Od 2001 r. jest drugim dyrygentem Chóru Kameralnego Collegium Musicum UW, z którym w ostatnim czasie pracuje coraz częściej. W latach 2005-2007 roku prowadził Chór Kameralny Klubu Inteligencji Katolickiej *Ars Cantata*, w latach 2012-2016 był kierownikiem Zespołu Wokalnego Warszawskiej Opery Kameralnej. Od 2021 r. pracuje z chórem Towarzystwa Pieśni Dawnej „Pośrodku Żywota” z Podkowy Leśnej.

Współpracował z wieloma orkiestrami w Polsce i za granicą, wśród których są m.in.: NOSPR, Sinfonia Varsovia, Toruńska Orkiestra Symfoniczna, Elbląska Orkiestra Kameralna, Filharmonia Narodowa, Sinfonia Iuventus, Orkiestra Słoweńskiej Opery Narodowej, Litewska Narodowa Orkiestra Symfoniczna, Vilnius Sinfonietta, orkiestry filharmonii Bałtyckiej, Częstochowskiej, Gorzowskiej, Lubelskiej, Podkarpackiej, Szczecińskiej, Śląskiej, Orkiestra Symfoniczna UMFC oraz zespół Teatru Rozrywki w Chorzowie i orkiestra zespołu pieśni i tańca *Mazowsze* (2017-2018). Jako dyrygent i ceniony aranżer miał okazję współpracować z wybitnymi muzykami jazzowymi i rozrywkowymi: Terencem Blanchardem, Zbigniewem Namysłowskim, Krzysztofem Herdzinem, Piotrem Wojtasikiem, Maciejem Sikałą, Michałem Wróblewskim, Dorotą Miśkiewicz, Kubą Badachem czy Januszem Radkiem.

Jego dorobek kompozytorski obejmuje kilkadziesiąt utworów, głównie wokalnych, oraz muzykę do spektakli teatralnych i filmów. Jego dzieła znalazły się m.in. na płytach sekstetu wokalnego proMODERN *Where are you? Pieces from Warsaw* (dwa Fryderyki 2016) i *Shakespeare* (cykl 4 pieśni do słów Williama Shakespeare’a; dwa Fryderyki 2017) oraz *real life song* Joanny Freszel (nominacja do Fryderyka 2016, francuski Złoty Orfeusz 2016 za najlepszą interpretację i wykonanie muzyki współczesnej). W 2022 roku w ramach ministerialnego programu „Zamówienia kompozytorskie” stworzył cykl utworów oparty na poezji Grzegorza Białkowskiego, wybitnego fizyka, filozofa i poety, rektora Uniwersytetu Warszawskiego w latach 1985-1989.

Grzegorz Lalek – skrzypek, urodzony w Warszawie, absolwent AMFC, uczeń Konstantego Andrzeja Kulki i Sławomira Tomasika.

Otrzymał wyróżnienia na Międzynarodowym Konkursie Tadeusza Wrońskiego na Skrzypce Solo (1997) i Międzynarodowym Konkursie im. K. Bacewicza (1998). Swój kunszt instrumentalny w zakresie wykonawstwa historycznego doskonalił pod okiem Simona Standage'a i Antona Stecka. Występuje w kraju i zagranicą jako kameralista, solista, koncertmistrz i lider wielu zespołów muzycznych.

W roku 2002 dokonał premierowego nagrania utworu Mariana Sawy *Largo* na skrzypce i organy. W 2004 r. nagrał płytę poświęconą twórczości kameralnej Josepha Gabriela Rheinbergera, a w roku 2007 *Koncert na skrzypce amplifikowane* Weroniki Ratusińskiej (płyta z tym nagraniem otrzymała nagrodę fonograficzną Pizzicato Supersonic Award). Jako muzyk sesyjny wziął udział w realizacji ponad 90 płyt z muzyką klasyczną, rozrywkową i filmową.

W 2012 r. został odznaczony brązowym krzyżem zasługi za osiągnięcia artystyczne i działalność na rzecz rozwoju muzyki. W swoim repertuarze sięga po muzykę XVII i XVIII wieku, a także po kompozycje współczesne, tango i klubową muzykę elektroniczną. Gra na skrzypcach barokowych, klasycznych i mandolinie, koncertując z zespołami specjalizującymi się w stylowym wykonawstwie muzyki dawnej. Jest koncertmistrzem w zespole instrumentów dawnych Warszawskiej Opery Kameralnej.

Chór Kameralny Collegium Musicum UW, założony w 1994 r., jest wolnym akademickim stowarzyszeniem, dającym amatorom szansę wykonywania muzyki na profesjonalnym poziomie. Chór bierze udział w wielu ważnych imprezach muzycznych: Festiwal Oper Barokowych *Dramma per Musica*, *Czwartkowe Spotkania Muzyczne* w Filharmonii Narodowej, *BACH 200 UW*, *Mazowsze w Koronie*, *Strefa Ciszy*, Przegląd Piosenki Aktorskiej we Wrocławiu, *Universitas Cantat* w Poznaniu, *Muzyka w zabytkach Chełmna*, Międzynarodowy Festiwal Gwiazd w Międzyzdrojach, *Muzyka w Sandomierzu*, Festiwal *Stacja Kutno*, Festiwal *Pamiętajmy o Osieckiej*, Lidzbarskie Wieczory Humoru i Satyry. Współpracował także ze Związkiem Kompozytorów Polskich, Zamkiem Królewskim w Warszawie, Towarzystwem im. Fryderyka Chopina, kilkakrotnie koncertował na antenie radiowej Jedynki, Trójki, Radia Dla Ciebie, a także w Telewizji Polskiej.

Repertuar a cappella Collegium Musicum UW to przede wszystkim muzyka polska, a także XVI/XVII-wieczne utwory z kręgu muzyki włoskiej, hiszpańskiej i angielskiej. W repertuarze wokalnie-instrumentalnym zespołu znajdują się dzieła Bacha, Haendla, Buxtehudego, Telemanna, Hassego, Charpentiera, Zelenki, Lottiego, Purcella, Mozarta, Haydna, Faure'go.

Chór współpracował ze świetnymi orkiestrami – m.in. Il Tempo, Royal Baroque Ensemble, Polską Orkiestrą Radiową, Kukła Band – oraz znakomitymi muzykami wszelkich stylów i specjalności: Olga Pasiiecznik, Jakub Józef Orliński, Anna Radziejewska, Lilianna Stawarz, Marek Toporowski, Krzysztof Herdzin, Justyna Steczkowska, Wojciech Rajski, Magda Umer, Grzegorz Turnau, Henryk Miśkiewicz i wielu innych. Dyskografia CMUW liczy 13 tytułów, w tym polskie i światowe prawykonania współczesnych utworów, a także gościnny udział w nagraniach Artura Andrusa czy Michała Bajora. Zespół koncertował już w 17 krajach na 4 kontynentach, m.in. w Chile, Egipcie, RPA, Gruzji, Francji, Hiszpanii, Niemczech, Norwegii, Rosji, Włoszech, na Islandii i Ukrainie.

Pomysł programu, wstępne założenia, wybór tekstów i utworów:
Ancja Łabuszewska, Piotr Bocian, Iwona Januszkiewicz-Rębowska

Kompozytor i kierownik muzyczny:
Andrzej Borzym junior
www.facebook.com/andrzej.borzym.official/

Chór Kameralny Collegium Musicum UW
www.cm.uw.edu.pl
www.youtube.com/user/CollegiumMusicumUW
www.facebook.com/CollegiuMusicumUW

Piotr Bocian – prezes Collegium Musicum UW
piotr_bocian@op.pl
cm@uw.edu.pl
+48 501 029 228

Collegium Musicum Uniwersytetu Warszawskiego jest zespołem artystycznym UW
i za zgodą Rektora UW posługuje się nazwą i godłem UW.
Prawnym i finansowym reprezentantem zespołu jest Stowarzyszenie „Dramma per Musica”.

Niniejszy dokument nie stanowi oferty w rozumieniu przepisów Kodeksu Cywilnego.

Wymienione autorskie koncepcje programowe są chronione przepisami prawa autorskiego
i nie mogą być wykorzystywane bez zgody i wiedzy autora.